

САВЕТ ЕВРОПЕ
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА
ДРУГО ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ НЕГОВАНОВИЋ И ДРУГИ ПРОТИВ СРБИЈЕ

(Представке бр. 29907/16 и 3 других – погледати приложени списак)

ПРЕСУДА

Члан 1. став 12. • Забрана дискриминације • Дискриминаторно ускраћивање финансијских награда слепим шахистима које се додељују играчима с видом као национално спортско признање након освајања сличних међународних признања • Поље слободне процене је знатно смањено када се успостави другачији правни третман у односу на особе са инвалидитетом • „Престиж” игре или спорта не сме да зависи само од тога да ли га практикују особе са или без инвалидитета

СТРАЗБУР

25. јануар 2022. године

Ова пресуда постаје правоснажна у околностима из члана 44. став 2. Конвенције. Може бити предмет редакцијских измена.

У предмету Неговановић и други против Србије,

Европски суд за људска права (Друго одељење), на заседању Већа у саставу:

Jon Fridrik Kjolbro, *председник,*

Carlo Ranzoni,

Aleš Pejchal,

Valeriu Grițco,

Egidijus Kūris,

Branko Lubarda,

Pauliine Koskelo, *судије,*

и Stanley Naismith, *секретар Одељења,*

Имајући у виду:

представке (бр. 29907/16, 30022/16, 30322/16 и 31142/16) против Србије, које су Суду на основу члана 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција”) поднела четири држављана Републике Србије, г. Бранко Неговановић (у даљем тексту: „први подносилац представке”), г. Сретко Аврам (у даљем тексту: „други подносилац представке”), г. Жива Марков (у даљем тексту: „трећи подносилац представке”) и г. Драгољуб Баретић (у даљем тексту: „четврти подносилац представке”), дана наведеног/ у приложеној табели;

одлуку да се Влада Републике Србије (у даљем тексту: „Влада”) обавести о представкама;

Запажања страна у спору;

Након већања на затвореној седници 30. новембра 2021. године,

Доноси следећу пресуду, која је усвојена тог дана:

УВОД

1. Представке се односе на наводну дискриминацију која је Тужена држава спровела према слепим шахистима, њеним држављанима, који су освајали медаље на великим међународним такмичењима, у поређењу са свим другим српским спортистима и шахистима, са или без инвалидитета, који су освајали слична признања, у контексту уживања одређених финансијских бенефиција и награда за своја достигнућа, као и формалног признања истих.

ЧИЊЕНИЦЕ

2. Списак подносилаца представки је приложен у додатку, као и лични подаци подносилаца представки, датум подношења њихових представки Суду и информације у вези са њиховим правним заступницима.

3. Владу је заступала њихова заступница, госпођа Зорана Јадријевић Младар.

4. Релевантне чињенице у вези са предметом које су поднеле стране могу се резимирати на следећи начин.

I. МЕДАЉЕ ПОДНОСИЛАЦА ПРЕДСТАВКИ И НАЦИОНАЛНИ СИСТЕМ ПРИЗНАВАЊА И НАГРАЂИВАЊА СПОРТСКИХ ДОСТИГНУЋА

5. Подносиоци представки су између 1961. и 1992. године као део националног тима освојили низ медаља за Југославију на шаховским олимпијадама слепих. Највећи успех четвртог подносиоца представке, г. Драгољуба Баретића, на овом такмичењу била је златна медаља, док су најбољи резултати првог, другог и трећег, г. Бранка Неговановића, г. Сретка Аврама и г. Живе Маркова, били респективно сребрне медаље.

6. Тужена држава је 2006. године донела Уредбу о националним признањима и наградама за посебан допринос развоју и афирмацији спорта, којом је, под одређеним околностима, предвиђен национални систем признања и награђивања који се састоји од почасне дипломе, доживотне месечне новчане накнаде и једнократне новчане исплате (видети доле наведене ст. 24–34.).

II. ЗАХТЕВИ УПУЋЕНИ ОРГАНИМА УПРАВЕ

7. Неутврђеног датума 2007. године, Шаховски савез Србије је препоручио да Министарство просвете и спорта формално предложи Влади Републике Србије да одређени шахисти који су освајали медаље на међународним такмичењима, укључујући и подносиоце представки, буду проглашени лицима који имају право на државна спортска признања због својих достигнућа (видети доле наведени став 33.).

8. С обзиром на то да, за разлику од шахиста са видом са сличним признањима, подносиоци представки нису формално предложени као особе које имају право на оваква признања и награде, Савез слепих Србије је 27. фебруара 2007. године упутио допис наведеном министарству у ком се захтева равноправно третирање слепих шахиста у односу на све остале спортисте и шахисте, са или без инвалидитета, који су постигли исте или сличне спортске резултате.

9. Шаховски савез Србије и подносиоци представки су поднели додатне захтеве у истом контексту Министарству омладине и спорта 30. јула 2009. године, наводећи да су подносиоци представки били дискриминисани, с обзиром на то да до тог тренутка

још увек нису примили национална спортска признања. Наведено министарство је такође обавештено да ће управни спор пред надлежним судовима бити покренут уколико се не надокнади штета (видети доле наведене ст. 37–42.).

10. Министарство омладине и спорта је 10. октобра 2009. године обавестило подносиоце представки да не испуњавају правне услове прописане Уредбом о националним признањима и наградама за посебан допринос развоју и афирмацији спорта и да због тога Влади нису дате препоруке у вези са тим.

III. ГРАЂАНСКИ ПОСТУПАК

11. Подносиоци представки су 23. октобра 2009. године поднели грађанску тужбу због дискриминације против Републике Србије. Подносиоци представки су, између осталог, тврдили да су били дискриминисани и обешчашћени у поређењу са другим спортистима или играчима са сличним спортским достигнућима. Конкретно, свим шахистима са здравим видом су додељене дотичне награде националног признања, док су њихови захтеви у том погледу игнорисани. Подносиоци представки су стога захтевали од суда да утврди дискриминацију и да им обезбеди накнаду материјалне и нематеријалне штете коју су претрпели у вези са тим (видети доле наведене ст. 35. и 36.).

12. Основни суд у Новом Саду је 1. априла 2010. године пресудио у корист подносилаца представки и при томе: (а) утврдио да су заиста били дискриминисани у поређењу са шахистима са здравим видом и освајачима параолимпијских медаља; (б) досудио сваком подносиоцу представки по 300.000 динара, што је у то време износило приближно 2.995 евра (EUR), на име претрпљених душевних болова у вези с наведеним и штете нанете њиховој части и угледу, као и законске затезне камате; (в) признао да сваки подносилац представки има право на почасну диплому као признање за своја достигнућа и доживотну месечну новчану накнаду од 23. октобра 2009. године, која се састоји од обрачунатих и будућих бенефиција, прва са законском затезном каматом, а друга све док су релевантни прописи предвиђали такву могућност; (г) наложио да се првом, другом и трећем подносиоцу представки исплати по 45.000 евра у динарима на име новчане награде за њихова достигнућа, са домицилном каматом од 23. октобра 2009. године; (д) наложио да се четвртом подносиоцу представке исплати 60.000 евра у динарима на име поменуте једнократне новчане награде, такође са важећом домицилном каматом од 23. октобра 2009. године; и (ђ) досудио подносиоцима представки 309.000 динара на име парничног поступка, што је у то време износило приближно 3.085 евра.

13. Након уложене жалбе, Апелациони суд у Новом Саду је 5. јула 2011. године укинуо оспорену пресуду и наложио поновно суђење у вези са решењем описаним у тачкама (а) и (б) у горе наведеном ставу 12. Што се тиче пресуде описане под тачкама (в), (г) и (д), Апелациони суд је одбацио тужбе подносилаца представки као недопустиве, сматрајући да су се односиле на питања административне природе о којима не може одлучивати грађански суд (видети доле наведени став 40.).

14. Основни суд у Новом Саду је 14. новембра 2011. године делимично пресудио у корист подносилаца представки. Конкретно, (а) још једном је утврђено да су били дискриминисани у поређењу са шахистима са здравим видом и освајачима параолимпијских медаља; (б) сваком подносиоцу представке је досуђено по 500.000 динара, што је у то време износило приближно 4.870 евра, на име претрпљених душевних болова у вези са наведеним и штете нанете њиховој части и угледу, као и законску затезну камату; те је (в) наложено да се подносиоцима представки исплати

405.000 динара на име трошкова парничног поступка , што је у то време износило приближно 3.945 евра.

15. Након додатне жалбе коју је уложила тужена страна, Апелациони суд у Новом Саду је 14. јуна 2012. године преиначио оспорену пресуду и донео пресуду која није била у корист подносилаца представке. Апелациони суд је, између осталог, навео да шаховска олимпијада слепих није била међу такмичењима наведеним у Уредби о националним признањима и наградама за посебан допринос развоју и афирмацији спорта. Дакле, није било дискриминације с обзиром да је Министарство омладине и спорта обавестило подносиоце представки о наведеном. Штавише, држава је имала прерогатив да изабере такмичења која је сматрала најважнијим на основу популарности спорта о којем је реч, његовог међународног значаја и „реалних финансијских ресурса” земље. Апелациони суд у Новом Саду је на крају навео да су, у сваком случају, подносиоци представки могли да искористе поступак управног спора, али да то нису учинили (видети горе наведени став 9.).

16. Републико јавно тужилаштво је 5. септембра 2012. године одбило да у име подносилаца представки поднесе захтев за заштиту законитости Врховном касационом суду.

17. Врховни касациони суд је 6. марта 2013. године одбио ревизију подносилаца представки. Као и Апелациони суд у Новом Саду пре тога, и овај суд је констатовао да шаховска олимпијада слепих није била међу такмичењима наведеним у релевантним прописима и да подносиоци представки стога нису имали право на предметна национална спортска признања. Штавише, није било доказа да је било који други слепи шахиста икада добио такву награду, што такође значи да није било различитог третмана ни међу самим слепим шахистима.

IV. УСТАВНИ СУД

18. Подносиоци представки су 8. маја 2013. године поднели жалбу Уставном суду.

19. Уставни суд је 17. децембра 2015. године констатовао да, према оспореним одлукама парничних судова, подносиоци представки нису претрпели дискриминацију јер су освојили медаље на такмичењима која нису наведена у Уредби о националним признањима и наградама за посебан допринос развоју и афирмацији спорта. Поред тога, Уставни суд је навео да је већ 9. јула 2013. године одбио предлог којим се оспорава уставност и законитост наведене уредбе.

V. ДРУГЕ РЕЛЕВАНТНЕ ЧИЊЕНИЦЕ

20. Међународна шаховска федерација, позната и као Светска шаховска федерација или ФИДЕ по француском акрониму (*Fédération Internationale des Échecs*), послала је писмо Шаховској федерацији Србије 29. октобра 2014. године. Писмо гласи као што следи:

„Међународна шаховска асоцијација на Брајевом писму (*IBCA*) је саставни део Светске шаховске федерације... Резултати које постижу чланови *IBCA* на светским и европским првенствима такође су званични резултати ФИДЕ.

Слепи шахисти имају исте шаховске титуле, које се стичу на исти начин као и здрави шахисти. Поред тога, слепи шахисти се наводе на регистрационим и рејтинг листама ФИДЕ заједно са здравим шахистима, а на основу резултата постигнутих на *IBCA* такмичењима, која су део такмичарског система ФИДЕ.

Сваки слепи шахиста као и сваки здрав има свој регистрациони и матични број, на основу којег ... [он или она] ... се могу налазити на регистрационој и рејтинг листи ФИДЕ.

Светска шаховска олимпијада, која се одржава у оквиру такмичарског система ФИДЕ, обухвата шаховске [О]лимпијаде за здраве као и за слепе (Шаховска олимпијада слепих).

Исто је и са другим европским и светским турнирима које организује ФИДЕ – они обухватају турнире и за здраве и за слепе шахисте.

Ово мишљење се издаје на захтев Шаховског савеза Србије ради остваривања права слепих шахиста на добијање националних спортских признања која издаје Република Србија на исти начин на који то чине здрави шахисти. Као што је раније споменуто, ФИДЕ третира обе групе шахиста једнако – они имају право на исте титуле и рејтинге, те иста права.”

21. У писму без датума, упућеном Министарству омладине и спорта, *IBSA* је, између осталог, навела да су подносиоци представки освојили медаље на шаховским олимпијадама слепих. *IBSA* и даље примећује да је њихово удружење „леgitиман члан ФИДЕ” и да су слепи шахисти, на основу својих резултата, „на јединственој званичној листи ФИДЕ заједно са шахистима без оштећења вида”. На крају, „у складу са основним постулатима етике и фер-плеја у спорту”, *IBSA* је затражила од министарства да не дискриминише слепе шахисте када је у питању формално признавање њихових достигнућа.

22. У својим поднесцима прослеђеним домаћим органима, подносиоци представки су, између осталог, тврдили да је међу свим освајачима медаља и шампиона током година, од укупно око 400 особа, укључујући и шахисте који виде, само слепим шахистима ускраћено национално спортско признање.

23. Чак и данас, упркос поновљеним напорима да се то учини, шах још увек није уврштен у Олимпијске игре и Параолимпијске игре, које организују Међународни олимпијски комитет, односно Међународни параолимпијски комитет.

РЕЛЕВАНТНИ ПРАВНИ ОКВИР

I. УРЕДБА О НАЦИОНАЛНИМ ПРИЗНАЊИМА И НАГРАДАМА ЗА ПОСЕБАН ДОПРИНОС РАЗВОЈУ И АФИРМАЦИЈИ СПОРТА, ОБЈАВЉЕНА У „СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ”, БР. 65/06 И 06/07)

24. Чланом 2. став 1. је било прописано да сви спортисти и играчи, држављани Републике Србије, који су освојили медаљу, као репрезентативци Југославије или Државне заједнице Србије и Црне Горе или репрезентације Републике Србије, на Олимпијским играма, Параолимпијским играма, Шаховској олимпијади, или на светском или европском првенству у олимпијском спорту, односно који су били светски рекордери у таквој дисциплини, као и њихови тренери ако су и они били држављани Републике Србије, имају право на „национално спортско признање”.

25. Члан 2. став 2. је, између осталог, дефинисао национално спортско признање као почасну диплому и доживотно месечно новчано примање.

26. Члан 2. став 2. тачка 1. је, између осталог, предвиђао доделу месечног новчаног примања у износу од три просечне нето зараде у Републици Србији за месец децембар претходне године за златну медаљу освојену на Олимпијским играма, Параолимпијским играма или Шаховској олимпијади.

27. Члан 2. став 2. тачка 1. је, између осталог, предвиђао доделу месечног новчаног примања у износу од две и по просечне нето зараде у Републици Србији за месец децембар претходне године за сребрну медаљу освојену на Олимпијским играма, Параолимпијским играма или Шаховској олимпијади.

28. Члан 2. ст. 3. и 4. је предвиђао да се национално спортско признање може доделити истом спортисти или тренеру само једном и да се званично уручује на Дан државности Републике Србије.

29. Чланом 3. је, између осталог, било прописано да су спортисти и играчи, држављани Републике Србије, који су као репрезентативци Републике Србије освојили медаљу на Олимпијским играма, Параолимпијским играма, Шаховској олимпијади, или на светском или европском првенству у олимпијском спорту или шаху, такође имали право на једнократну новчану награду у складу са уредбом.

30. Чланом 4. став 1. је било прецизирано да се екипи која је освојила медаљу у екипном спорту на Олимпијским играма, Параолимпијским играма или шаховској олимпијади исплаћује 400.000 евра у динарској противвредности за златну медаљу, 350.000 евра у динарској противвредности за сребрну медаљу, а за бронзану медаљу 300.000 евра у динарској противвредности.

31. Члан 4. став 2. је предвиђао, између осталог, да за медаљу освојену на Олимпијским играма или Параолимпијским играма у појединачним спортовима спортисти лично имају право на једнократну новчану награду у износу од 15% суме наведене у горе споменутом члану 4. став. 1.

32. Чланом 4. ст. 4. и 5. је било предвиђено да се за медаљу коју екипа освоји на Олимпијским играма или Параолимпијским играма једнократна новчана награда прилагоди узимајући у обзир величину самог тима. Такође је наведен тачан метод обрачуна за такав поступак.

33. Чланом 7. је, између осталог, било предвиђено да национална спортска признања из члана 2. став 2. ове уредбе, као и једнократну новчану награду, додељује Влада на предлог министарства надлежног за спорт, те да би спортиста или играч имао право на доживотно месечно новчано примање када наврши 35 година.

34. Ова уредба је 2009. године стављена ван снаге и замењена другом уредбом која је регулисала исту материју. Друге уредбе о овом питању и њихове измене и допуне донете су 2013, 2015, 2016, 2017. и 2019. године. Уредбом из 2009. године, између осталог, утврђено је да ће спортисти и играчи који су освојили медаљу до 15. априла 2009. године имати право на признања и награде предвиђене ранијим прописима, односно уредбом сажетом у горе наведеним ст. 24–33.

II. ЗАКОН О ЗАБРАНИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ (ОБЈАВЉЕН У „СЛУЖБЕНОМ ГЛАСНИКУ РС”, БРОЈ 22/09)

35. Члан 43. прописује различите облике судског обештећења који су доступни жртвама дискриминације, укључујући и оне на основу инвалидитета. Оне обухватају забрану и утврђење као што је признавање претрпљене дискриминације и њена забрана у будућности, као и надокнада за било какву материјалну и нематеријалну штету. Такође се може наложити објављивање пресуде грађанског суда која је донета у овом контексту у медијима.

36. Овај закон је ступио на снагу 7. априла 2009. године и од тада је једном измењен, 2021. године.

III. ЗАКОН О ОПШТЕМ УПРАВНОМ ПОСТУПКУ; ОБЈАВЉЕН У „СЛУЖБЕНОМ ЛИСТУ САВЕЗНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ” – „СЛУЖБЕНИ ЛИСТ СРЈ”, БР. 33/97 И 31/01)

37. Члан 208. став 1. је предвиђао, између осталог, да је у случајевима када пре доношења решења није потребно спроводити посебан испитни поступак орган управе дужан је да усвоји решење у року од месец дана од дана када је подносилац поднео захтев. У свим осталим случајевима, орган управе је морао да донесе решење у року од два месеца.

38. Члан 208. став 2. је омогућавао подносиоцу о чијем захтеву није одлучено у роковима утврђеним у претходном ставу да уложи жалбу, као да је његов или њен захтев одбијен. Када жалба није дозвољена, подносилац захтева је имао право да непосредно покрене управни спор пред надлежним судом.

39. Овај закон је накнадно измењен 2010. године, те је на крају и укинут и замењен другим прописима 2016. године.

IV. ЗАКОН О УПРАВНИМ СПОРОВИМА (ОБЈАВЉЕН У „СЛУЖБЕНОМ ЛИСТУ СРЈ”, БРОЈ 46/96)

40. Члан 6. је предвиђао да се управни спор може покренути само против „управног акта”, који је био акт/решење коју је донео државни орган приликом утврђивања нечијих права и обавеза у вези са „управним питањем”. Међутим, члан 9. став 1. предвиђао је, између осталог, да се управни спор не може покренути у вези са питањима у којима је „судско обештећење” „обезбеђено ван [контекста] управног спора”.

41. Чланови 8. и 24. су предвиђали, између осталог, да је подносилац који је поднео захтев органу управе имао право да покрене управни спор пред судом у следећим ситуацијама:

(а) У случају да жалбени орган не усвоји одлуку по његовој или њеној жалби у року од шездесет дана, односно у краћем року ако је тако предвиђено законом, подносилац је могао да понови захтев, те уколико жалбени орган одбије да донесе одлуку у додатном року од седам дана, подносилац захтева је имао право да покрене управни спор.

(б) У складу са, *mutatis mutandis*, условима наведеним горе под (а), уколико првостепени управни орган није донео решење и није било права на жалбу, подносилац захтева је могао директно да покрене управни спор.

(в) Уколико првостепени управни орган није усвојио решење по захтеву подносиоца у року од шездесет дана, односно у краћем року ако је тако предвиђено законом, у вези са питањима за које жалба није искључена, подносилац је имао право да поднесе наведени захтев апелационом органу управе. Уколико је тај орган донео одлуку, подносилац захтева је имао право да покрене управни спор против њега, а уколико није, подносилац је могао да покрене управни спор у складу са, *mutatis mutandis*, условима наведеним горе под (а).

42. Овај закон је укинут и замењен другим прописима 30. децембра 2009. године.

ПРАВО

I. СПАЈАЊЕ ПРЕДСТАВКИ

43. Имајући у виду сличност предмета наведених представки, Суд сматра да је прикладно да их разматра заједно и да донесе једну пресуду.

II. НАВОДНЕ ПОВРЕДЕ ЧЛАНА 1. ПРОТОКОЛА БР. 12

A. Опсег предмета

44. Подносиоци представке су слепи шахисти и држављани Србије који су освајали медаље за Југославију на међународном нивоу, посебно на Шаховској олимпијади слепих. Они су се жалили да су их српске власти дискриминисале тако што су им ускраћене одређене новчане награде, односно доживотна месечна новчана примања, као и једнократна новчана награда (видети горе наведене ст. 24–33.), за разлику од свих других спортиста и шахиста, укључујући шахисте са здравим видом, односно друге спортисте или играче са инвалидитетом, који су освојили слична међународна признања.

45. Подносиоци представке су се исто тако жалили да су као део горенаведене наводне дискриминације, укључујући пропуст српских власти да формално признају њихова достигнућа доделом почасне дипломе (видети горе наведени став 25.), претрпели штетне последице по своју репутацију.

46. Ове притужбе су достављене Влади на основу члана 14. Конвенције, тумачене у вези са чланом 8. и чланом 1. Протокола бр. 1, као и према члану 1. Протокола бр. 12.

47. Међутим, имајући у виду суштину притужби подносилаца представке и релевантни контекст, Суд, будући да је он тај који подводи чињенично стање под одговарајућу правну норму (видети *Радомиља и други против Хрватске* [Вв.], бр. 37685/10 и 22768/12, ставови 114. и 126, ЕСЉП 2018), сматра да све притужбе у овом случају морају испитати само са становишта члана 1. Протокола бр. 12. (видети, *mutatis mutandis*, *Napotnik против Румуније*, бр. 33139/13, став 52, 20. октобар 2020. године). Та одредба гласи:

„1. Уживање било ког права утврђеног законом биће обезбеђено без дискриминације по било ком основу као што су пол, раса, боја кожа, језик, вера, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, повезаност са националном мањином, имовина, рођење или било који други статус.

2. Нико не сме бити дискриминисан од стране било којег јавног органа по било ком основу као што су они наведени у ставу 1.”

Б. У погледу притужби подносилаца представки да су били дискриминисани ускраћивањем одређене финансијске награде (видети горе наведени 44. став)

1. Прихватљивост

(a) Надлежност суда *ratione materiae*

48. Влада је тврдила да, пошто шаховска олимпијада слепих није била међу такмичењима наведеним у Уредби о националним признањима и наградама за

посебан допринос развоју и афирмацији спорта, подносиоци представке сходно томе нису имали право да стекну било какву новчану корист у вези са тим.

49. Подносиоци представке су тврдили да су морали да приме исте награде као и сви остали спортисти и играчи, укључујући шахисте са здравим видом, којима су додељена слична међународна признања.

50. На почетку, с обзиром на питање применљивости своје надлежности *ratione materiae*, Суд понавља да треба поштовати опште правило поступања са представкама и да релевантну анализу треба извршити у фази оцене прихватљивости осим ако не постоји посебан разлог да се ово питање придружи меритуму (видети *Denisov protiv Украјине* [Вв], бр. 76639/11, став 93, 25. септембар 2018. године). Такав посебан разлог не постоји у овом предмету, и стога питање применљивости члана 1. Протокола бр. 12. треба да се испита у фази оцене допуштености.

51. Суд понавља да док члан 14. Конвенције забрањује дискриминацију у контексту уживања „права и слобода утврђених [Конвенцијом]”, члан 1. Протокола бр. 12 уводи општу забрану дискриминације (видети Сејдић и Финци противе Босне и Херцеговине [Вв], бр. 27996/06 и 34836/06, став 53, ЕСЈП 2009, и Баралија против Босне и Херцеговине, бр. 30100/18, став 45, 29. октобар 2019. године).

52. Важно је нагласити да члан 1. Протокола бр. 12 проширује опсег заштите не само на „свако право утврђено законом”, као што би текст става 1. могао да сугерише, већ и на више од тога. Ово посебно произилази из става 2, који даље предвиђа да нико не може бити дискриминисан од стране јавног органа (видети Савез цркава „Ријеч живота” и други против Хрватске, бр. 7798/08, став 104, 9. децембра 2010. године и *Narotnik*, цитиран горе, став 55.). Према Образложењу члана 1. Протокола бр. 12, обим заштите те одредбе односи се на четири категорије случајева, посебно када је лице дискриминисано:

”i. у уживању било ког права посебно додељеног појединцу према националном закону;

ii. у уживању права које се може закључити из јасне обавезе јавног органа према националном закону, односно када је јавни орган у обавези према националном закону да се понаша на одређени начин;

iii. од стране органа јавних органа у вршењу дискреционих овлашћења (на пример, давање одређених субвенција);

iv. било којим другим чином или пропустом органа јавне власти (на пример, понашањем службеника приликом спровођења закона у циљу контролисања нереда).”

Образложење даље појашњава да:

„...се сматрало непотребним прецизирати који су од ова четири елемента обухваћени првим ставом члана 1, а који другим. Ова два става су комплементарна и њихов комбиновани ефекат је такав да су сва четири елемента обухваћена чланом 1. Такође треба имати на уму да разлике између одговарајућих категорија i-iv нису јасне и да домаћи правни системи могу имати различите приступе када је реч о томе који предмет спада у коју категорију.”

53. Стога, да би утврдило да ли је члан 1. Протокола бр. 12 примењив, Суд мора установити да ли притужбе подносилаца представке спадају у једну од четири категорије наведене у Образложењу (видети горе цитиране предмете Савез цркава „Ријеч живота” и други, став 105. и *Narotnik*, став 56.).

54. С тим у вези, Суд примењује да домаћи закон (видети горе наведене ст. 24–32), како га тумаче домаћи судови (видети горе наведене ст. 15, 17. и 19.), предвиђа да су само шахисти који су освојили медаље на шаховској олимпијади, иначе организованој само за шахисте са здравим видом, имали право на одређене

финансијске награде, чиме су ефективно били дисквалификовани сви остали шахисти, укључујући и они који су, попут подносилаца представке, освојили своје медаље на шаховској олимпијади слепих. Из тога произилази да су српске власти, када су одлучивале да усвоје овакву законску регулативу, јасно искористиле своје дискреционо право на начин да различито третирају слепе шахисте и здраве шахисте, упркос томе што су освојили слична међународна признања. Сходно томе, Суд не може а да не закључи да притужбе подносилаца представке спадају у категорију (iii) потенцијалне дискриминације како је предвиђено Образложењем (видети горе наведени став 52.).

55. Имајући у виду горе наведено, члан 1. Протокола бр. 12 је применљив на чињенице из притужби подносилаца представке, стога имплицитни приговор Владе у вези са тим мора да се одбаци.

(б) Исцрпљивање домаћих правних лекова

(i) Поднесци странака

56. Влада је тврдила да подносиоци представке нису искористили постојећи и ефикасан домаћи правни лек. Конкретно, као што су приметили и сами домаћи грађански судови, подносиоци представке су требали прописно да покрену управни спор на основу својих притужби у вези са националним наградама за спортско признање (видети горе наведене ст. 13, 15. и 37–42.). Штавише, Влада је истакла да су подносиоци представке очигледно били свесни овог начина обештећења, али су из неког разлога одлучили да не наставе тим путем (погледати горе наведени став 9.).

57. Подносиоци представке су навели да су испоштовали услов исцрпљивања, нарочито зато што су се њихове притужбе тичале дискриминације и што су у том погледу поднели грађанску тужбу услед истог (видети горе наведени став 35.).

(ii) Процена суда

(а) Релевантна начела

58. Суд понавља да правило исцрпљивања домаћих правних лекова из члана 35. Конвенције обавезује оне који желе да покрену случај против неке државе пред Судом да прво искористе правна средства предвиђена националним правним системом. Сходно томе, државе су ослобођене да одговарају за своја дела пред међународним телом пре него што су имале прилику да исправе питање на домаћем нивоу (видети Вучковић и други против Србије (прелиминарни приговор) [Вв], бр. 17153/11 и 29 других, став 70, 25. март 2014).

59. Обавеза исцрпљивања домаћих правних средства стога захтева од подносиоца представке да на уобичајен начин употреби правне лекове које су доступни и довољни у вези с његовим или њеним притужбама у погледу Конвенције. Постојање дотичних правних лекова мора бити довољно извесно не само у теорији већ и у пракси, јер у супротном њихова доступност и делотворност могу доћи у питање (видети Вучковић и други, горе цитиран, став 71.).

60. Да би било делотворно, правно средство мора имати способност да директно поправи оспорено стање ствари и да пружи разумне изгледе за успех (видети *Balogh против Мађарске*, бр. 47940/99, став 30, 20. јул 2004, и *Sejdovic против Италије*, бр. [Вв], бр. 56581/00, став 46, ЕСЉП 2006-II). Међутим, постојање пуких сумњи у изгледе за успех одређеног правног лека који није очигледно узалудан није ваљан разлог да се не исцрпи тај пут обештећења (видети, на пример, *Scoppola против*

Италије (бр. 2)) [Вв], бр. 10249/03, став 70, 17. септембар 2009. године и *Вучковић и други*, цитиран горе, став 74.).

61. Пропуст подносиоца представке да искористи расположиви домаћи правни лек или да га правилно искористи (тј. подношењем жалбе барем суштински и у складу са формалним захтевима и роковима утврђеним домаћим законом) ће као исход имати проглашење представке неприхватљивом пред овим судом (видети *Вучковић и други*, горе цитиран, став 72.).

62. Суд је, међутим, такође често подвлачио потребу да се примени правило исцрпљености са одређеним степеном флексибилности и без претераног формализма (*ibid.*, став 76, са даљим референцама). На пример, када је више од једног потенцијално делотворног правног лека доступан, од подносиоца представке се захтева да користи само један правни лек по сопственом избору (видети, између многих других случајева, *Micallef против Малте* [Вв], бр. 17056/06, став 58, ЕСЈП 2009; *Nada против Швајцарске* [Вв], бр. 10593/08, став 142, ЕСЈП 2012; *Göthlin против Шведске*, бр. 8307/11, став 45, 16. октобар 2014. године; и *O’Keeffe против Ирске* [Вв], бр. 35810/09, ст. 109-111, ЕСЈП 2014 (изводи)). Такође, било би, на пример, неоправдано формалистички захтевати од подносилаца представки да искористе правни лек који их чак ни највиши суд њихове земље не би обавезао да исцрпе (видети *D.H. и други против Чешке Републике* [Вв], бр. 57325 /00, ставови 117. и 118, ЕСЈП 2007-IV).

63. Што се тиче правних система који обезбеђују уставну заштиту основних људских права и слобода, као што је онај у Србији, обавеза је оштећеног да испита обим те заштите (видети *Винчић и други против Србије*, бр. 44698/06 и 30 других, став 51, 1. децембар 2009. године).

64. Када је реч о терету доказивања, дужност је Владе која тврди неисцрпљивање да увери Суд да је правни лек био делотворан и да је био доступан у теорији и пракси у релевантно време. Чим овај терет доказивања буде задовољен, до подносиоца представке је да докаже да је правно средство које је понудила Влада заправо било исцрпљено, односно да је из неког разлога било неадекватно и неделотворно у одређеним околностима случаја или да постоје посебне околности које изузимају њега или њу од таквог наведеног захтева (видети горе наведен предмет *Вучковић и други*, став 77, са даљим референцама).

(в) Примена општих начела на конкретан случај

65. Осврћући се на овај случај, Суд примећује да се, како су сами подносиоци представке изјавили, сама суштина њихових притужби односила на наводе о дискриминацији (видети горе наведене ст. 44. и 57.). У тим околностима не може се сматрати неразумним да су захтевали обештећење на основу националног антидискриминационог законодавства, које је посебно предвиђало различите облике забране и/или деклараторне олакшице жртвама таквог поступања, као и компензацију за било коју претрпљену материјалну и нематеријалну штету (видети горе наведени став 35; видети такође, *mutatis mutandis*, *Вучковић и други*, горе цитиран, став 78.).

66. Штавише, управни спор не би понудио, у врло специфичним околностима овог случаја, разумније изгледе за успех у поређењу са грађанском тужбом (видети горе наведене ст. 60. и 62.). Влада, са своје стране, није пружила никакву релевантну домаћу судску праксу која показује да је било који други подносилац захтева икада добио обештећење предузимањем сличног правног пута, односно покретањем тужбе због дискриминације у вези са системом доделе спортских признања (видети горе наведени став 64.).

67. Подносиоци представке су на крају, иако неуспешно, тестирали обим заштите основних људских права и слобода коју пружа Уставни суд, уз напомену да је Суд од 7. августа 2008. године сматрао да је уставна жалба, у начелу, делотворни домаћи правни лек у смислу члана 35. став 1. Конвенције (видети *Вучковић и други*, цитиран горе, став 61.). Уставном суду је тако дата могућност да прошири ову заштиту путем тумачења (видети горе наведени став 63; видети и *Вучковић и други*, горе цитиран, став 84, са даљим референцама), међутим, у овом случају је установљено да није било дискриминације. Међутим, Суд на наведени начин није одбацио притужбе подносилаца представке образложењем да нису на одговарајући начин исцрпили ниједан други, ранији, делотворан правни лек, укључујући поступак управног спора, као што је могао да учини (видети горе наведени став 19.). Стога би такође било неоправдано формалистички уколико би Суд сада сматрао супротно наведеном (видети горе наведени став 62. *in fine*; видети такође, *mutatis mutandis*, *Драган Петровић против Србије*, бр. 75229/10, ст. 55. и 57, 14. април 2020. године).

68. Имајући у виду горе наведено, приговор Владе о неисцрпљивању домаћих правних лекова, у смислу члана 35. став 1. Конвенције, мора се одбацити.

(в) У погледу других основа неприхватљивости

69. Суд констатује да притужбе подносилаца представке нису очигледно неосноване у смислу члана 35. став 3. Конвенције. Такође констатује да нису неприхватљиве по било ком другом основу. Стога се морају прогласити прихватљивим.

2. Основаност

(а) Поднесци странака

70. Подносиоци представки су у суштини поново потврдили своје притужбе као што је наведено у горе наведеном ставу 44. Они су наставили да тврде да Тужена држава и даље дискриминише слепе шахисте на основу њиховог сензорног оштећења, без обзира на њихова неспорна спортска достигнућа.

71. Влада је тврдила да подносиоци представки нису претрпели никакву дискриминацију у овом предмету. Уредба о националним признањима и наградама за посебан допринос развоју и афирмацији спорта имала је одређене циљеве, а посебно признање само највиших спортских достигнућа на најважнијим такмичењима. Приликом одлучивања које спортове треба укључити, коришћено је неколико критеријума: (i) популарност спорта и његове традиције у Србији; (ii) међународни значај спорта; (iii) његов допринос „развоју и афирмацији” угледа земље; (iv) потреба да се направи разлика између „олимпијских и неолимпијских спортова”; и (v) буџетска ограничења земље.

72. Влада је даље истакла да иако шах није олимпијски спорт, Међународни олимпијски комитет је признао ФИДЕ као врховни орган одговоран за унапређење шаха. ФИДЕ је такође усвојила правила игре и под својим окриљем организовала шаховске олимпијаде, светска првенства и друга такмичења. Шах је стога био укључен међу спортове наведене у Уредби о националним признањима и наградама за посебан допринос развоју и афирмацији спорта, међутим, шаховска олимпијада слепих није. С тим у вези, Влада је констатовала да је било и много других значајних такмичења која нису била обухваћена на основу горе наведених критеријума. Између осталих, на пример, искључени су аматери, млађи спортисти и ветерани. Најважније,

иако је омладинска репрезентација Србије (до 20 година) освојила Светско првенство у фудбалу 2015. године, што је био велики успех у српском контексту и подвиг који је одушевио читаву нацију, чланови овог тима нису имали право да приме било које национално спортско признање.

73. Влада је на крају подржала образложење Врховног касационог суда и Уставног суда, укључујући и разлоге да није било доказа да је било који други слепи шахиста икада добио предметну награду националног признања, што подразумева да су стога сви слепи шахисти третирани једнако (видети горе наведене ст. 17. и 19.).

(б) Процена суда

(i) Релевантна начела

74. Без обзира на разлику у опсегу између члана 14. Конвенције и члана 1. Протокола бр. 12, значење појма „дискриминација” у члану 1. Протокола бр. 12 требало је да буде идентично оном у члану 14. (видети ст. 18. и 19. Образложење Протокола бр. 12). Примењујући исти термин према члану 1. Протокола бр. 12, Суд стога не види разлог да одступи од устаљеног тумачења „дискриминације” (видети *Sejdić и Finci*, цитиран горе, став 55, и *Napotnik*, горе цитиран, став 69.).

75. Даље се може закључити да су, у начелу, исти стандарди које је развио Суд у својој судској пракси у вези са заштитом коју пружа члан 14. примењиви на предмете покренуте према члану 1. Протокола бр. 12. (видети, на пример, *Napotnik*, горе цитиран, став 70.).

76. У том смислу, Суд понавља да само разлике у третману засноване на препознатљивој карактеристици, или „статусу”, могу представљати дискриминацију у смислу члана 14. (видети *Fábián против Мађарске* [Вв], бр. 78117/13, став 113, 5. септембар 2017. године), што укључује дискриминацију на основу инвалидитета (видети, на пример, *Glor против Швајцарске*, бр. 13444/04, став 80, ЕСЉП 2009). Штавише, да би се појавило питање према члану 14, мора постојати разлика у третману особа у аналогним или релевантно сличним ситуацијама (видети *Molla Sali против Грчке* [Вв], бр. 20452/14, став 133, 19. децембар 2018. године). Таква разлика у третману је дискриминаторна ако нема објективно и разумно оправдање, или другим речима, ако не тежи легитимном циљу или ако не постоји разуман однос сразмерности између употребљених средстава и циља који се жели остварити (*ibid.*, став 135.).

77. Штавише, у случајевима који се односе на притужбу по члану 14. Конвенције узетим у вези са чланом 1. Протокола бр. 1, иако потоња одредба, на пример, не укључује право на примање социјалног осигурања било које врсте, ако Држава одлучи да створи шему бенефиција, она то мора учинити на начин који је компатибилан са чланом 14. (видети, на пример, *Stummer против Аустрије* [Вв], бр. 37452/02, став 83, ЕСЉП 2011, и *Fábián*, цитиран горе, став 117, оба са даљим референцама).

78. Државе уговорнице такође уживају одређено поље слободне процене приликом оцењивања да ли и у којој мери разлике у иначе сличним ситуацијама оправдавају различит третман. Опсег овог поља може варирати у зависности од околности, предмета и његове позадине (видети, на пример, *Stummer*, цитиран горе, став 88.). У случајевима који се тичу инвалидитета, поље слободне процене држава у успостављању различитог правног третмана за особе са инвалидитетом се сматра значајно смањеним (видети *Glor*, цитиран горе, став 84.).

79. Позивајући се посебно на Препоруку 1592 (2003) о пуној социјалној инклузији особа са инвалидитетом, коју је усвојила Парламентарна скупштина Савета Европе 29. јануара 2003. године, као и Конвенцију Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом, усвојену 13. децембра 2006, Суд је изнео мишљење да је постојао европски и светски консензус о потреби заштите особа са инвалидитетом од дискриминаторског третмана (видети *Glor*, цитиран горе, став 53.). Ово је укључивало обавезу држава да обезбеде „разумно прилагођавање” како би се особама са инвалидитетом омогућила могућност да у потпуности остваре своја права, а пропуст да то учине представљао је дискриминацију (видети, између осталог, *Enver Şahin против Турске*, бр. 23065/12, ст. 67–69, 30. јануар 2018; *Çam против Турске*, бр. 51500/08, ст. 65–67, 23. фебруар 2016; и *G.L. против Италије*, бр. 59751/160, ст. 60–66, 10. септембар 2020. године).

80. Када је реч о терету доказивања, Суд је сматрао да након што подносилац представке докаже да је подвргнут различитом третманом, на Влади је да покаже да је разлика у третману била оправдана (видети, на пример, *Molla Sali*, цитиран горе, став 137, и *Vallianatos и други против Грчке* [Вв], бр. 29381/09 и 32684/09, став 85, ЕСЉП 2013 (изводи)).

(ii) Примена ових начела на овај случај

(а) Да ли је било разлике у погледу третмана

81. Суд примећује да се предметне притужбе односе на одлуку Тужене државе да подносиоцима представке не обезбеди најмање једну финансијску корист, односно доживотну месечну новчану накнаду, коју би добили да су освојили медаље на такмичењима као особе здравог вида, а не као слепи шахисти. Конкретно, ова корист је требало да се исплаћује шахистима са здравим видом за освајање медаља на шаховској олимпијади, али не и слепим шахистима за освајање медаља на шаховској олимпијади слепих, при чему је прво такмичење наведено у уредби, али друго такмичење у њему није изричито споменуто (видети горе наведене ст. 24. и 25.). Ситуација са једнократном исплатом у готовини, међутим, изгледа мање јасна јер се члан 3. Уредбе односи само на особе које су освојиле медаље за Србију, а не и за Србију и Југославију (упоредити и супротставити горе наведене ст. 24. и 29; истовремено, међутим, видети и горе наведени став 12. у прилог афирмативног става о овом питању који је изнео Основни суд у Новом Саду 1. априла 2010. године).

82. Према томе, подносиоци представки су барем делимично различито третирани на основу разлике обухваћене чланом 1. Протокола бр. 12, односно њиховог инвалидитета (видети, *mutatis mutandis*, горе наведене ст. 75. и 76.).

(б) Да ли су две групе лица биле у упоредивим ситуацијама

83. С обзиром на наведено, подносиоци представки, као слепи шахисти који су своје медаље освојили на шаховској олимпијади слепих, с једне стране, и шахисти здравог вида који су своје медаље освојили на шаховској олимпијади, с друге стране, морају се према мишљењу Суда посматрати као две групе лица која се баве истом делатношћу, односно играњем шаха, и, поред тога, као две групе чији су чланови стекли нека од најзначајнија међународна признања.

84. Из тога произилази да се слепи шахисти и шахисти са здравим видом, у контексту овог случаја и у смислу судске праксе Суда, морају сматрати двема групама лица у аналогним или релевантно сличним ситуацијама (видети горе наведене ст. 75. и 76.).

(γ) Да ли је постојало објективно и разумно оправдање

85. Влада је изнела аргументацију да је Уредба о националним признањима и наградама за посебан допринос развоју и афирмацији спорта следила оправдан циљ, конкретно признање само највиших спортских достигнућа на најважнијим такмичењима. Тачни релевантни критеријуми на које се позива Влада наведени су у горе наведеном ставу 71.

86. У том контексту, Суд на почетку понавља да иако члан 1. Протокола бр. 12. не укључује право на исплату било које врсте давања, ако држава одлучи да обезбеди одређену бенефицију, она то мора учинити на начин који је компатибилан са овом одредбом (видети горе наведене ст. 75. и 77.). Другим речима, и у контексту овог предмета, с обзиром на то да је Тужена држава одлучила да успостави систем признавања и награђивања спортских достигнућа, морала је то да учини на начин који би био у складу са чланом 1. Протокола бр. 12.

87. Штавише, иако је очигледно било легитимно да се српске власти усредсреде на највиша спортска достигнућа и најважнија такмичења, Суд примећује да Влада није показала зашто би несумњиво значајна признања која су подносиоцима представки, као слепим шахистима, додељена била мање „популарна” или „међународно значајна” од сличних медаља које су освојили шахисти са здравим видом (видети горе наведени став 80.). И заиста, у свом писму упућеном Министарству омладине и спорта, *IBSA* је, између осталог, навела да се слепи шахисти, на основу својих резултата, „налазе на јединственој званичној листи ФИДЕ заједно са шахистима без оштећења вида” и затражила да се према њима поступа „у складу са основним постулатима етике и фер-плеја у спорту” (видети горе наведени став 21.). У сваком случају, по мишљењу Суда, незамисливо је да „престиж” игре или спорта као таквог, укључујући на пример неке од најпопуларнијих спортова као што су фудбал, кошарка или тенис, зависи само од тога да ли га практикују особе са или без инвалидитета. Заиста, Суд примећује да је сама уредба доделила исти значај Олимпијским и Параолимпијским играма и да се стога сматрало да достигнућа спортиста инвалида и спортисткиња у дотичним спортовима заслужују једнако признање.

88. Такође, у смислу доприноса шаха „развоју и афирмацији” угледа земље, равноправан третман слепих шахиста и шахиста са здравим видом за слична достигнућа, како у српском законодавству, тако и у пракси, могао је само да допринесе унапређењу угледа земље у иностранству и промоцији инклузивности у земљи.

89. Влада је такође покушала да направи разлику између олимпијских и неолимпијских спортова, али ова разлика није релевантна у садашњем контексту јер Шаховска олимпијада за шахисте са здравим видом, која је била међу наведеним такмичењима у уредби, нити Шаховска олимпијада слепих за слепе шахисте, која није укључена у исту уредбу, нису били део Олимпијских или Параолимпијских игара које су организовали Међународни олимпијски комитет, односно Међународни параолимпијски комитет (видети горе наведени став 23.).

90. Што се тиче буџетских ограничења на која се позива Влада, Суд примећује да је, очигледно, да од свих освајача медаља и шампиона током година, што је укупно око 400 особа, укључујући и шахисте здравог вида, само су слепим шахистима ускраћена национална признања у спорту (видети горе наведени став 22). Стога, додавање ових четири подносилаца представки наведеном броју очигледно не би могло да угрози финансијску стабилност земље, поготово зато што исто тако нема никаквих сугестија да је освајање медаље на Шаховској олимпијади слепих,

уопштено говорећи, лако достижно достигнуће, које би могло да допринесе додели многих других будућих права.

91. Коначно, Суд сматра Владине тврдње да нема доказа да је било који други слепи шахиста икада примио дотичну награду националног признања (видети горе наведени став 73.) ирелевантним у контексту разлике у третману између шахиста здравог вида и слепих шахиста када је реч о њиховом праву на спортско признање.

(δ) Закључак

92. Имајући у виду горе наведено и без обзира на поље слободне процене државе, Суд не може а да не закључи да није било „објективног и разумног оправдања” за различит третман подносилаца представки само на основу њиховог инвалидитета, при чему се подразумева да је споменуто поље значајно смањено у овом конкретном контексту (видети горе наведене ст. 75. и 78.). Сходно томе, дошло је до кршења члана 1. Протокола бр. 12.

В. Што се тиче притужби подносилаца представки да су као део горе утврђене дискриминације, као и недостатак воље српских власти да формално признају њихова достигнућа кроз почасну диплому, претрпели штетне последице по своју репутацију (видети горе наведени став 45.)

93. Имајући у виду чињенице у предмету и поднеске странака, као и своје налазе изнете у горе наведеним ст. 81–92., Суд сматра да није потребно даље испитивати ни прихватљивост нити основаност ових притужби према члану 1. Протокола бр. 12 (видети, на пример и *mutatis mutandis*, *Kaos GL* против Турске, бр. 4982/07, став 65, 22. новембар 2016, и *Актива ДОО* против Србије, бр. 23079/11, став 89, 19. јануар 2021. године).

III. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

94. Члан 41. Конвенције гласи:

„Када Суд утврди кршење Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној страни.”

А. Штета

95. Подносиоци представки су се позвали на пресуде Основног суда у Новом Саду од 1. априла 2010. године, односно 14. новембра 2011. године, посебно на обештећење које им је додељено због материјалне и нематеријалне штете коју су наводно претрпели (видети горе наведене ст. 12. и 14.), те су додали да „[би] слепи шахисти такође [требало да] имају право на новчану награду као и на редован месечни приход” за своја достигнућа.

96. Влада је оспорила та потраживања.

97. Суд сматра да су подносиоци представке сигурно претрпели неку нематеријалну штету. Узимајући у обзир природу кршења утврђеног у овом случају, те дајући своју процену на правичној основи, у складу са чланом 41. Конвенције, Суд досуђује сваком подносиоцу представке износ од EUR 4.500 у вези с тим, као и надокнаду било којих пореза који се могу наплатити на тај износ.

98. Када је реч о материјалној штети, Влада мора сваком подносиоцу представки да исплати остварене и све будуће финансијске бенефиције и/или награде на које би имали право да су били шахисти здравог вида који су за Југославију освојили релевантну медаљу на Шаховској олимпијади за шахисте са здравим видом (видети горе наведене ст. 24–34.), као и све важеће домаће затезне камате искључиво у вези с обрачунатим бенефицијама и/или наградама (видети, *mutatis mutandis*, Грудих против Србије, бр. 31925/08, став 92, 17. април 2012. године).

Б. Трошкови и издаци

99. Подносилац представке није пријавио никакве трошкове или издатке. Сходно томе, Суд не додељује никакву накнаду по овом основу.

В. Затезна камата

100. Суд сматра да је прикладно да затезна каматна стопа буде заснована на граничној каматној стопи Европске централне банке, плус три процентна поена.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА, СУД,

1. Једногласно *одлучује* да споји представке;
2. Једногласно *проглашава* прихватљивим притужбе према члану 1. Протокола бр. 12, у вези са наводима да су подносиоци представке били дискриминисани тако што су им ускраћене одређене финансијске награде;
3. *Пресуђује*, са пет гласова према два, да је у овом погледу дошло до повреде члана 1. Протокола бр. 12;
4. *Закључује*, једногласно, да нема потребе да се испитује прихватљивост или основаност преосталих притужби према члану 1. Протокола бр. 12;
5. *Пресуђује*, са пет гласова према два,
  - (а) да Тужена држава треба да исплати сваком подносиоцу представке, у року од три месеца од дана када пресуда постане правоснажна у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, EUR 4.500 (четири хиљаде пет стотина евра), као и било који порез који се може наплатити на име нематеријалне штете, који ће бити конвертовани у националну валуту Тужене државе по курсу који ће важити на дан измирења;
  - (б) да Тужена сваком подносиоцу представке мора да исплати, на име претрпљене материјалне штете, настале и све будуће финансијске бенефиције и/или награде на које би имали право да су били шахисти здравог вида с освојеном релевантном медаљом за Југославију на шаховској олимпијади за шахисте са здравим видом, као и све важеће домаће затезне камате само у вези са стеченим бенефицијама и/или наградама;
  - (в) да од истека наведених три месеца до измирења, камата на горе наведени износ под (а) буде платива по стопи која је једнака граничној каматној стопи Европске централне банке током периода неиспуњавања обавеза, уз додатак од три процентна поена;
6. *Одбацује*, једногласно, остале захтеве подносилаца представке за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаном облику 25. јануара 2022. године, у складу с правилом 77. ставови 2. и 3. Пословника о раду суда.

Stanley Naismith
секретар одељења

Jon Fridrik Kjølbro
председник

У складу са чланом 45. став 2. Конвенције и Правилком 74. став 2. Пословника Суда, засебна мишљења судија Кјџлбро и Коскело су приложена уз ову пресуду.

J.F.K.
S.H.N.

ЗАЈЕДНИЧКО ОДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ СУДИЈА КЈЉБРО И КОСКЕЛО

1. Нажалост, нисмо били у могућности да се сложимо са закључком већине у Већу, у смислу да је у овом предмету дошло до повреде члана 1. Протокола бр. 12. По нашем мишљењу, приступ већине открива низ недостатака у анализи. Ово је забрињавајућа ствар која се протеже даље од овог случаја, будући да су слабости у методологији праћене ризиком да се створи шири проблем у случајевима који покрећу питања наводне дискриминације.

2. Подносиоци представке тврде да су жртве дискриминације по основу инвалидитета, јер им, као српским освајачима медаља на „Шаховској олимпијади слепих”, нису додељене исте финансијске бенефиције које је Тужена држава доделила српским освајачима медаља на неким другим међународним спортским такмичењима.

3. Слажемо се да се члан 1. Протокола бр. 12 може сматрати применљивим у овом случају. Заиста, ово је једина одредба Конвенције према којој би ове притужбе могле бити прихватљиве, јер околности не доводе до било каквог „поседовања” које би могло да доведе случај у делокруг члана 14. у вези са чланом 1. Протокола. бр. 1.

4. Према члану 1. Протокола бр. 12, који предвиђа шири обим заштите, свако право утврђено законом обезбеђује се без дискриминације по било ком од набројаних основа (став 1. наведене одредбе). Штавише, став 2. забрањује дискриминацију од стране било ког јавног органа по било ком основу из става 1. Подносиоци представке сматрају да је њихово искључење из система финансијског награђивања предвиђеног релевантним уредбама (видети ст. 24–34, пресуде) представљало забрањену дискриминацију на основу њиховог инвалидитета. Стога се поставља питање да ли поступање према подносиоцима представке у садашњем контексту заиста доводи до дискриминације која је забрањена чланом 1. Протокола бр. 12.

5. Подсећамо да Образложење ове одредбе (цитирано у ставу 52. пресуде) наводи четири категорије ситуација у којима може настати забрањена дискриминација, и то:

- „i. у уживању било ког права посебно додељеног појединцу према националном закону;

- ii. у уживању права које се може закључити из јасне обавезе јавног органа према националном закону, односно када је јавни орган у обавези према националном закону да се понаша на одређени начин;

- iii. од стране органа јавних органа у вршењу дискреционих овлашћења (на пример, давање одређених субвенција);

- iv. било којим другим чином или пропустом органа јавне власти (на пример, понашањем службеника приликом спровођења закона у циљу контролисања нереда).”

6. Већина сматра да овај случај спада у трећу категорију, односно вршење дискреционих овлашћења. Напомињемо да је оспорено дискреционо овлашћење у конкретном случају примењено у контексту и на нивоу Владине законске регулативе о спортским наградама, које се додељују из јавних средстава. Дакле, овај случај се не односи на вршење дискреционих овлашћења делегираних управним органима, већ на вршење дискреционог права на законском нивоу. Иако ова тачка не би учинила члан

1. Протокола бр. 12 неприменљивим, по нашем мишљењу, она мора бити узета у обзир у даљој процени да ли поступање према подносиоцима представке, које је било у складу са оспореним законским оквиром, представља забрањену дискриминацију према одредби ове Конвенције.

7. Према утврђеној схеми анализе Суда, прво питање за разматрање је да ли су подносиоци представке били у *релевантно сличној ситуацији* са категоријама лица која имају право на дотичне финансијске награде.

8. Као што је Суд раније закључио, разлика у третману може покренути питање са становишта забране дискриминације само ако су лица која су подвргнута таквом различитом третману у релевантно сличној ситуацији, узимајући у обзир елементе који карактеришу њихове околности у конкретном контексту. Елементи који карактеришу различите ситуације и одређују њихову упоредивост, заузврат, морају се проценити у светлу предмета и сврхе мере која прави дотичну разлику (видети *Fábián против Мађарске* [Вв], бр. 78117/13, став 121, 5. септембар 2017. године).

9. У конкретном случају, питање мере се односи на Владино признавање спортских достигнућа, који су српски држављани постигли на појединим такмичењима на највишим светским нивоима, кроз конкретне новчане награде. Мера ове природе је, од самог почетка, инхерентно селективна и дискрециона у погледу такмичења која би могла бити одабрана за укључивање у такав систем награђивања. Претпоставља се да улогу играју фактори као што су обим глобалног и националног учешћа у релевантним дисциплинама, ниво такмичења, пажња јавности коју привлаче ова такмичења, те повезани допринос освајача медаља имиџу и слави земље. Може се приметити да су у оспореном српском систему награђивања и олимпијски и параолимпијски спортови укључени без ограничења, док, на пример, дисциплине као што су крикет, поло, куглање, пикадо или плес нису укључене. Овакво стање ствари указује да критеријуми селекције у погледу укључивања дисциплина у систем награђивања, односно искључење из ње, нису били везани за карактеристике особа које се баве разним спортовима, већ пре за друге факторе који се односе на дисциплине и статус самих такмичења. У сваком случају, јасно је да инвалидитет учесника као такав није служио као критеријум за разликовање у избору квалификованих такмичења, јер су укључене све параолимпијске спортске дисциплине.

10. Дакле, чини се јасним да обим спорног система награђивања за спортска достигнућа није дефинисан позивањем на учеснике и њихове специфичне карактеристике, већ на основу статуса дисциплина и самих такмичења. Стога, сматрамо да се, у светлу природе, предмета и сврхе мере, не може сматрати да су подносиоци представке у релевантно сличној ситуацији са онима у упоредној групи који се могу квалификовати за дотичне финансијске награде.

11. Слично томе, у погледу основа спорне разлике у третману, с обзиром да је систем дефинисан у односу на избор спортских дисциплина и такмичења, а не у смислу разлика између учесника у њима, по нашем мишљењу не може се рећи да је уобичајени тест испуњен. Подсећамо да је, у складу са утврђеном судском праксом Суда, релевантан тест да ли би, без услова права на које се подносилац представке жали, он или она имали право, које се спроводи по домаћем закону, да добију предметну корист (видети *Fábián*, цитиран горе, став 117.). У овом случају, кључни разлог зашто подносиоцима представке нису додељене дотичне бенефиције није чињеница да су слепи, већ то што такмичења на којима су освојили своје медаље нису била међу онима наведеним за дотично награђивање, што је ситуација која је утицала

не само на њих већ и на све освајаче медаља на било ком такмичењу које није било укључено у систем.

12. Што се тиче даље анализе којој је већина приступила, напомињемо да се они нису посебно позабавили питањем да ли је разлика у третману имала легитиман циљ, иако је то стандардни елемент процене у случају када је, како сматра већина, испуњен услов разлике у третману лица у релевантно сличним ситуацијама по забрањеном основу. Напомињемо да је Влада тврдила да је изабрана политика доделе признања само за највиша спортска достигнућа на најважнијим такмичењима имала легитиман циљ. По нашем мишљењу, у контексту као што је овај, који се тиче унутрашње политике у инхерентно селективном и дискреционом пољу, Суду би било тешко да осуди тај циљ као нелегитиман. С тим у вези, поново подвлачимо да избор или искључење квалификованих такмичења није извршено на основу разлика које се односе на карактеристике учесника, већ позивајући се на дате дисциплине и статус такмичења.

13. Такође са забринутошћу примећујемо да, у својој процени да ли је постојало објективно и разумно оправдање за разлику у третману, већина се није упустила ни у какву дискусију о обиму поља слободне процене које се даје државама у контексту као што је садашњи. По нашем мишљењу, питања да ли и како нације треба да признају и награђују достигнућа светске класе у области спорта и како треба да дефинишу категорије дисциплина или такмичења у којима победници могу имати право на одређене награде или бенефиције у том погледу, не спадају у оне ствари у којима је прикладно да Суд врши било какав строги надзор и диктира исходе. Стога би државама требало оставити широко поље слободе када су у питању такве политике.

14. Чак и ако се, супротно нашој претходној анализи, сматра да је захтев за упоредивост ситуација испуњен и да је основ за разлику у третману инвалидитет подносилаца представке, примећујемо да су прихватљива такмичења у суштини дефинисана позивањем на освојене медаље или постављање светског рекорда у олимпијским или параолимпијским спортским дисциплинама (видети став 24. ове пресуде). По нашем мишљењу, с обзиром на широку слободу процене која би требало да се примењује у овом контексту, опсег спорне мере у погледу такмичења која су била обухваћена и оних који су последично изостављени, био је заснован на довољно објективном и разумном оправдању.

15. Укратко, приступ већине у овом предмету није само методолошки погрешан, већ га је и тешко бранити из перспективе улоге Суда као међународног правосудног тела. Обимна одлука усвојена од стране већине посебно је аномална у светлу чињенице да се Веће истог одељења врло недавно нашло принуђено, због преовлађујућег недостатка неопходних средстава, уздржи од разматрања великог броја веома озбиљних жалби које се тичу основних права заштићених чланом 5. Конвенције (видети *Turan и други против Турске*, бр. 75805/16 и 426 других, 23. новембар 2021. године).

16. Као завршну примедбу, желимо да истакнемо да наше мишљење у овом случају нема никакве везе са нашим личним ставовима о достигнућима и заслугама подносилаца представке у својству слепих шахиста. У потпуности признајемо посебне изазове које су морали да превазиђу у постизању свог изузетног успеха у овој области и искрено поштујемо њихова достигнућа, која веома ценимо. За потребе наше правне и судске процене, међутим, оваква лична мишљења и симпатије не могу и не би смела бити одлучујућа.

17. Из горе наведених разлога, сматрамо да члан 1. Протокола бр. 12. није прекршен у овом случају.

ДОДАТАК

Списак предмета

Бр.	Број представке	Назив предмета	Поднето	Подносилац представке Датум рођења Место пребивалишта Држављанство	Заступник
1.	29907/16	Неговановић против Србије	19.05.2016. године	БРАНКО НЕГОВАНОВИЋ 1937. године Нови Сад српско	Милина ДОРИЋ
2.	30022/16	Аврам против Србије	19.05.2016. године	Сретко АВРАМ 1947. године Нови Сад српско	Милина ДОРИЋ
3.	30322/16	Марков против Србије	19.05.2016. године	Жива МАРКОВ 1955. године Нови Сад српско	Милина ДОРИЋ
4.	31142/16	Варетић против Србије	19.05.2016. године	Драгољуб БАРЕТИЋ 1936. године Нови Сад српско	Милина ДОРИЋ